

OKSANA VOITYUK

Uniwersytet w Białymstoku

ORCID: 0000-0001-6452-2893

oksana.voytyuk@uwb.edu.pl

Rywalizacja czy współpraca?

Hiszpańsko-francuskie relacje w sektorze gazowym

Competition or Cooperation?

Spanish-French Relations in Gas Sector

Słowa kluczowe:

bezpieczeństwo energetyczne,
Hiszpania, Francja, gaz
ziemny, infrastruktura,
rywalizacja, współpraca

Keywords:

energy security, Spain,
France, natural gas,
infrastructure, rivalry,
cooperation

Rywalizacja czy współpraca? Hiszpańsko-francuskie relacje w sektorze gazowym

Rosyjska inwazja na Ukrainę wywołała olbrzymie zaniepokojenie wśród państw Unii Europejskiej. W odpowiedzi na działania Kremla Wspólnota wprowadziła wobec Federacji Rosyjskiej szereg sankcji ekonomicznych, m.in. zakaz importu gazu ziemnego, przez co wiele państw zmuszonych było szukać alternatywnych dostaw. Będąca największym hubem gazowym na zachodzie kontynentu Hiszpania mogłaby wspomóc państwa Europy Środkowo-Wschodniej (jak Węgry, Słowacja czy Mołdawia), które odczuły to ograniczenie szczególnie boleśnie. Brak połączeń systemowych pomiędzy wschodem a zachodem Unii uniemożliwia jednak dostarczanie surowca wschodnioeuropejskim konsumentom. Celem niniejszego artykułu jest przyjrzenie się hiszpańsko-francuskim relacjom gazowym oraz znalezienie odpowiedzi na pytanie, czy Paryż i Madryt rywalizują w tym sektorze, czy współpracują oraz jak wpływa to na bezpieczeństwo energetyczne UE. Na potrzeby artykułu wykorzystano następujące metody badawcze: analizę (m.in. danych statystycznych), syntezę i porównanie.

Competition or Cooperation? Spanish-French Relations in Gas Sector

The Russian invasion of Ukraine has caused great concern among European Union countries. In response to the Kremlin actions in Ukraine, the EU introduced several economic sanctions against the Russian Federation, including a ban on natural gas imports. As a result, many European countries have been forced to look for alternative gas supplies. Spain, the largest gas hub in Western Europe, could support the countries of Central and Eastern Europe, which were hit the hardest by the ban on natural gas from Russia. However, the lack of gas system connections between the east and the west of the EU prevents the supply of gas to Eastern European consumers. This article aims to analyze Spanish-French relations in the field of natural gas and determine whether there is competition or cooperation in this sector and what impact it has on the EU's energy security. For the article, the following research methods were used: analysis, including statistical data, synthesis, comparison.

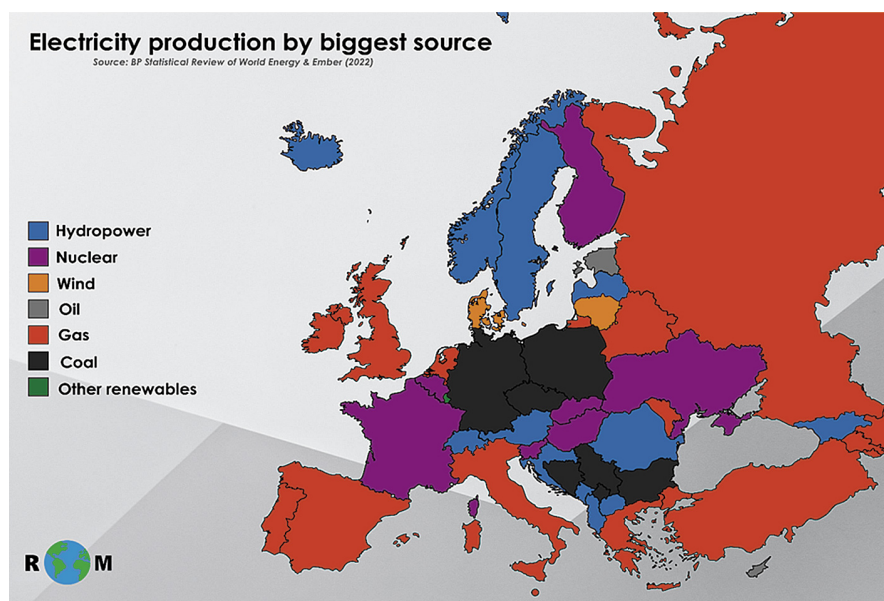
Wprowadzenie

Inwazja Rosji na Ukrainę wywołała napięcie na międzynarodowym rynku energii. Historycznie to Rosja była głównym dostawcą gazu ziemnego do Unii Europejskiej, odpowiadając za ok. 40 proc. jej importu. Od 2021 r. w ramach strategii wykorzystywania nośników energii jako narzędzia szantażowania Europy przygotowująca się do pełnoskalowej inwazji na Ukrainę Moskwa wywołała sztuczny niedobór gazu, zagrażając w ten sposób bezpieczeństwu dostaw surowca do UE. Głównym celem takich działań było stworzenie trudnej sytuacji na europejskim rynku energii i zmuszenie państw członkowskich do przymknięcia oka na nielegalne działania Rosji w Ukrainie. UE nie uległa jednak groźbom Kremla, dlatego po 24 lutego 2022 r. przepływy gazu zostały znacznie ograniczone, a w przypadku niektórych państw członkowskich całkowicie lub częściowo wstrzymane. Ograniczenia w dostawach błękitnego paliwa najbardziej odczuwało 14 krajów: Austria, Bułgaria, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Holandia, Litwa, Łotwa, Niemcy, Polska, Słowacja i Włochy¹.

Ograniczenie lub wstrzymanie dostaw gazu ziemnego z Rosji do państw członkowskich stało się jednym z najpoważniejszych wyzwań dla bezpieczeństwa energetycznego Unii. Większość energii elektrycznej w UE produkowana jest z gazu, dlatego wiele państw członkowskich zależy od nieprzerwanych dostaw tego paliwa. Zaledwie jedna trzecia członków Wspólnoty ma dostęp do światowego rynku skroplonego gazu ziemnego (LNG) za pośrednictwem nierównomiernie rozmieszczonych terminali regazyfikacyjnych, a niskie możliwości importowe UE w tym zakresie przez lata potęgowała wysoka zależność od dostaw z Rosji. W rezultacie zdolność Europy do pozyskiwania surowca z innych źródeł w bardzo krótkim czasie stała się bardzo ograniczona. Liderem w imporcie LNG jest Hiszpania, na którą przypada 34 proc. mocy regazyfikacyjnych UE. Niektóre państwa, ze względu na trudności z pozyskaniem gazu z innych źródeł niż rosyjskie, zaproponowały częściowe zastąpienie go w energetyce i przemyśle węglem i produktami

1 *Plan + Seguridad de energetica*, Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico, 22 X 2022: <https://www.miteco.gob.es/content/dam/miteco/es/ministerio/planes-estrategias/seguridad-energetica/221011_planse_octubre2022_tcm30-546389.pdf> [dostęp: 28 V 2023].

ropopochodnymi, co doprowadziło do wzrostu cen węgla i ropy naftowej oraz napięć na rynkach tych surowców².

Mapa 1. Produkcja energii elektrycznej w UE wg dominujących źródeł w 2022 r.

Źródło: *British Petroleum Statistical Review of World Energy*, „British Petroleum” [online], lipiec 2022 [dostęp: 20 V 2023]: <<https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/energy-outlook/energy-outlook-downloads.html>>

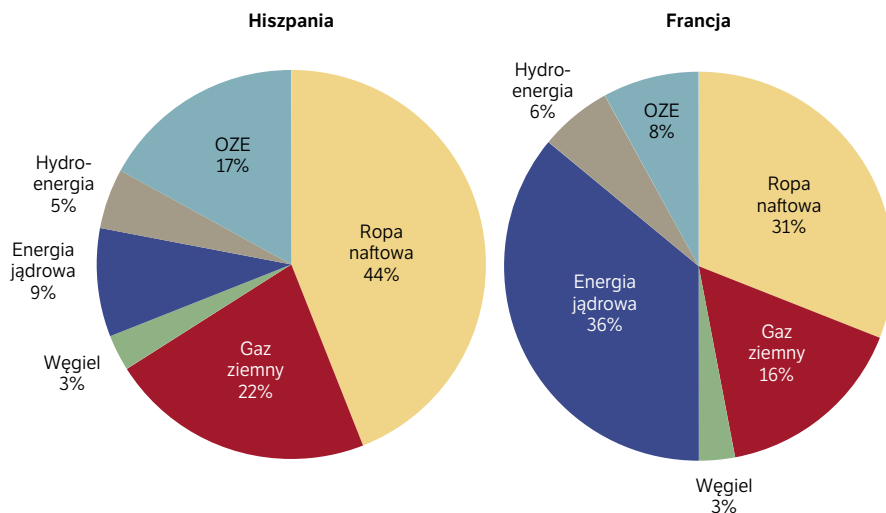
Jak świadczą dane statystyczne British Petroleum, w 2022 r. energetyka jądrowa dominowała w miksie energetycznym Francji, Ukrainy, Belgii, Słowacji, Węgier, Słowenii i Finlandii. Węgiel dominował w produkcji energii elektrycznej w Niemczech, Polsce, Czechach, Bułgarii, Serbii, Bośni i Hercegowinie oraz Kosowie. Hiszpania, Portugalia, Wielka Brytania, Włochy, Mołdawia oraz Grecja bazowały na gazie ziemnym. Na ropie produkcję energii elektrycznej opierała Estonia, a hydroenergia dominowała w miksie Norwegii, Szwecji, Islandii, Rumunii, Macedonii, Albanii, Czarnogóry, Chorwacji, Austrii, Szwajcarii i Łotwy. Wiatr był natomiast podstawą produkcji energii elektrycznej w Danii i na Litwie.

2 Tamże.

Powyższa mapa wyraźnie pokazuje, jak mocno państwa UE zależą od paliw kopalnych. Widzimy ponadto pewien parytet między wykorzystaniem do produkcji energii elektrycznej gazu ziemnego i energii jądrowej, co w przyszłości może zadecydować o tym, jakie źródła dominowały będą w miksie energetycznym Wspólnoty. Rywalizacja będzie się toczyć o przyszłość energii jądrowej w UE. Rozstrzygający głos może tu należeć do Ukrainy, która generując 86,2 TWh, była na dzień 1 stycznia 2022 r. drugim producentem energii elektrycznej z atomu w Europie, zaraz po Francji (379,4 TWh).

Sektor gazowy Hiszpanii i Francji

W miksie energetycznym Hiszpanii wciąż dominują ropa naftowa (44 proc.) oraz gaz ziemny (22 proc.), a na trzecim miejscu znajdują się źródła odnawialne (17 proc.). Udział węgla jest tam niewielki i stanowi zaledwie 3 proc., a energii jądrowej – 9 proc. We francuskim miksie dominowała z kolei ta ostatnia, odpowiadając za 36 proc. produkcji energii elektrycznej. W dalszym ciągu istotne są tam jednak jeszcze paliwa kopalne, zwłaszcza ropa naftowa (31 proc.) i gaz ziemny (16 proc.). Z OZE pozyskuje się we Francji jedynie 8 proc. energii, a konsumpcja hydroenergii i węgla jest zbliżona do hiszpańskiej, wynosząc odpowiednio 6 i 3 proc. (wykres 1).

Wykres 1. Zużycie energii pierwotnej w Hiszpanii i Francji w 2022 r.

Źródło: oprac. własne na podstawie: *British Petroleum Statistical Review...*

Z powyższych danych wynika, że zależność obu państw od paliw kopalnych wciąż jest duża. W obliczu wzrostu świadomości ekologicznej i potrzeby walki ze zmianami klimatu stoją one przed wyzwaniem transformacji swojego sektora energetycznego w kierunku bardziej zrównoważonego i ekologicznego. Zarówno Francja, jak i Hiszpania dążą do dalszego zwiększania udziału OZE w swoich miksach energetycznych, a tym samym do zmniejszania zależności od paliw kopalnych. Przyjęły jednak odmienne sposoby osiągnięcia tego celu. O ile Hiszpania stawia na gaz ziemny jako paliwo przejściowe i OZE, redukując udział energii jądrowej w miksie, o tyle Francja wybiera energię jądrową i OZE, stopniowo rezygnując z gazu, ropy naftowej i innych paliw kopalnych³.

Wyjaśnia to fakt, że ze względu na położenie geograficzne oraz rozbudowaną sieć terminali do regazyfikacji Hiszpania ma największe zdolności do przyjmowania gazowców z całego świata. W kraju tym znajduje się siedem terminali o mocy przerobowej 67,1 mld m³ gazu rocznie (2022)⁴. Największy z nich w Barcelonie ma potencjał przerobowy 17,1 mld m³ rocznie. Kartagena i Huelva dysponują mocą po 11,8 mld m³ rocznie, Sagunto – 8,8 mld m³, a Bilbao i Gijón (Musel) – po 7 mld m³. Najmniejszy potencjał ma Mugardos – 3,6 mld m³ rocznie. W 2022 r. konsumpcja gazu w Hiszpanii wyniosła według danych British Petroleum 33,9 mld m³, co pozwoliło eksportować nadwyżkę m.in. do Portugalii, Francji oraz Włoch.

Francuskie możliwości odbioru LNG były o połowę mniejsze – 34,5 mld m³ rocznie. Kraj ten dysponuje jedynie czterema terminalami, z których największy, o mocy 13 mld m³ rocznie, znajduje się w Dunkierce, a terminale w Fos Cavaou i Montoir-de-Bretagne dysponują potencjałem po 10 mld m³. Najmniejszy francuski terminal to zaś Fos Tonkin o mocy 1,5 mld m³⁵. W 2022 r. konsumpcja gazu ziemnego wyniosła we Francji

3 *Seul le Prononcé Fait Foi. Reprendre en Main Notre Destin Énergétique*, Élysée, 10 II 2022: <https://www.gouvernement.fr/upload/media/default/0001/01/2022_02_nucleaire_belfort.pdf> [dostęp: 25 V 2023].

4 *GIE LNG Map, Gas Infrastructure Europe*, październik 2022: <https://www.gie.eu/wp-content/uploads/filr/4002/GIE_LNG_2022_AO_1189x841_FULL_TOPO_323.pdf> [dostęp: 23 V 2023].

5 Tamże.

43 mld m³. Jest to tyle, ile łącznie mogły przepompować wymienione terminale LNG, co nie wystarcza, by zagwarantować potrzeby krajowych konsumentów na odpowiednim poziomie. Z tego powodu Francja musiała importować w tym samym roku 18,1 mld m³ LNG⁶.

Ani Hiszpania, ani Francja nie dysponują istotnymi zasobami paliw kopalnych, a większość z nich importują. Pod względem udokumentowanych zasobów gazu ziemnego Hiszpania znajduje się na 96 miejscu na świecie, a Francja – na 81⁷. Państwa te mają jednak dobrze rozbudowaną wewnętrzną energetyczną infrastrukturę gazową (mapy 2 i 3).

Mapa 2. Infrastruktura gazowa Hiszpanii

Źródło: *Map of Energy Infrastructure of Spain*, Enagas, maj 2023: <https://www.enagas.es/content/dam/enagas/en/images/transicion-energetica/red-gasista/energy-infrastructure/MapadeinfraestructurasEspana%20simplificado_ENG.jpg> [dostęp: 20 V 2023]

6 *British Petroleum Statistical Review of World Energy*, „British Petroleum” [online], lipiec 2022 [dostęp: 20 V 2023]: <<https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/energy-outlook/energy-outlook-downloads.html>>.

7 Tamże.

Mapa 3. Infrastruktura gazowa Francji

Źródło: *Natural Gas Networks*, „Commission de régulation de l'énergie” [online], maj 2023 [dostęp: 20 V 2023]: <<https://www.cre.fr/en/natural-gas/natural-gas-networks/natural-gas-networks.html>>

Głównym problemem uniemożliwiającym integrację systemu gazowego Hiszpanii z resztą UE jest brak wystarczającej liczby połączeń międzysystemowych z Francją, która bardzo niechętnie buduje nowe gazociągi. Postawę Paryża oraz jego obawy co do inwestowania w taką infrastrukturę można wyjaśnić i zrozumieć na przykładzie interkonektora MidCat.

Kontrowersje wokół gazociągu MidCat

Różne podejście Francji i Hiszpanii do polityki energetycznej skutkuje rozbieżnością zdań co do rozbudowy infrastruktury energetycznej. Przykładem mogą być kontrowersje wokół mającego liczyć ok. 226 km gazociągu MidCat, który mógłby połączyć Hostalric w Katalonii z La Perthus i Barbairą na południu Francji, co podwoiłoby możliwości przesyłu gazu między oboma państwami⁸. Budowa 86 kilometra odcinka po hiszpańskiej stronie rozpo-

⁸ S. Acosta, *Scholz llevará ante Bruselas un plan de conexiones con la Península Ibérica*, „El Economista” [online], 11 VIII 2022 [dostęp: 23 V 2023]: <<https://www.eleconomista>

częła się w 2013 r., co skutkowało połączeniem katalońskich miast Martorell i Hostalric. Koszt jego powstania wyniósł ok. 3,5 mld euro⁹. W 2019 r. prace nad gazociągiem zostały wstrzymane, gdy Paryż i Madryt uznały przedsięwzięcie za niewykonalne finansowo. Uzasadnieniem takiej decyzji może być fakt, że od lat rozbudowę połączeń między państwami europejskimi paraliżowały wysokie koszty powstawania nowej infrastruktury i niska cena rosyjskiego gazu. Gdyby projekt został zakończony przed rozpoczęciem inwazji Rosji na Ukrainę, to Hiszpania mogłaby częściowo rozwiązać problemy Europy Środkowo-Wschodniej, którą najbardziej dotknęło ograniczenie dostaw rosyjskiego gazu¹⁰. Na początku 2022 r. w odpowiedzi na kryzys cen energii władze w Madrycie podjęły próbę reanimacji projektu i nawet uzyskały wsparcie Niemiec w rozmowach z Francją. Zwróciły się również do Unii Europejskiej o pokrycie kosztów inwestycji. Z powodu wojny inicjatywa straciła jednak rację bytu¹¹. Na początku 2022 r. wydawało się, że Hiszpania była blisko wznowienia prac nad projektem, ale ostatecznie Francja odrzuciła propozycję, motywując to w następujący sposób.

Po pierwsze, głównym eksporterem gazu ziemnego do Hiszpanii jest Algieria. Francja miała pewne obawy co do zwiększenia importu algierskiego surowca do UE i po części sprzeciwiała się rozbudowie infrastruktury gazowej, by w przyszłości nie dopuścić do uzależnienia się od dostaw z Algierii, jak to było w przypadku poszczególnych państw europejskich i Rosji. Na decyzje Paryża wpływają ponadto napięcia w relacjach francusko-algierskich. Mimo to w 2022 r. Emmanuel Macron złożył wizytę w Algierze i podobno uzyskał zapewnienie, że tamtejsze władze gotowe są zwiększyć wolumen dostaw gazu ziemnego do Francji o połowę (obecnie jest to ok. 8 proc. francuskiego importu). Paryż niechętnie patrzy

sta.es/energia/noticias/11904499/08/22/Scholz-llevara-ante-Bruselas-un-plan-de-conexiones-con-la-Peninsula-Iberica.html>.

- 9 G. Escribano, *Ten Ways Spain Can Contribute to Increase European Energy Autonomy from Russia*, „Real Instituto Elcano” [online], 11 IV 2022 [dostęp: 22 V 2023]: <<https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/ten-ways-spain-can-contribute-to-increase-european-energy-autonomy-from-russia/>>.
- 10 S. Acosta, *Scholz...*
- 11 C. E. Cuémaría, R. Sahuquillo, *Macron enfría el MidCat pese a la presión de Scholz y Sánchez*, „El País” [online], 6 X 2022 [dostęp: 24 V 2023]: <<https://elpais.com/espana/2022-10-06/macron-enfria-el-midcat-pese-a-la-presion-de-scholz-y-sanchez.html>>.

na potencjalną rolę Hiszpanii jako pośrednika dostaw afrykańskiego surowca, który obecnie dociera do UE także przez Włochy. Warto przy tym zaznaczyć, że francusko-niemiecka oś energetyczna zaniepokoiła Rzym, który poczuł się wykluczony¹². Prezydent Macron uważa, że nie należy inwestować w interkonektory gazowe, gdyż pogłębia to tylko europejskie uzależnienie od błękitnego paliwa. Jego zdaniem priorytetem jest raczej rozbudowywanie w Europie sieci elektroenergetycznych. Paryż jest tu jednak niekonsekwentny, gdyż z jednej strony odmawia inwestowania w interkonektory z Hiszpanią, a z drugiej zapowiada rozbudowywanie ich z Niemcami, by w razie niedoborów Francja mogła sprzedawać Niemcom energię elektryczną w zamian za gaz. Sytuacja ta z całą pewnością pokazuje, że Paryż stawia na tandem francusko-niemiecki, który jest fundamentem polityki europejskiej i tym samym marginalizuje nieco Madryt na energetycznym rynku UE.

Po drugie, brak woli politycznej Paryża nie pozwala Madrytowi wejść na europejski rynek gazowy. Istnieją obawy co do rentowności francuskich terminali gazowych, co może w znacznym stopniu wzmocnić stanowisko Hiszpanii i osłabić rolę Francji. Ponadto Paryż uzasadnia swoją postawę tym, że oba kraje połączone są dwoma gazociągami, których potencjał nie jest w pełni wykorzystywany, a gaz z Francji często trafia do Hiszpanii w formie rewersu. Zdaniem Macrona nie należy mylić celów krótkoterminowych, jakimi są dostawy surowca do niektórych krajów zimą 2023/2024 r., z celami długoterminowymi, czyli całkowitą rezygnacją Europy z gazu, co obecnie wydaje się mało prawdopodobne. Budowa nowego gazociągu jest inwestycją długoterminową, która w tym przypadku posłużyłaby do realizacji celu krótkoterminowego, w dodatku niezgodnego z francuską wizją przyszłości strategii energetycznej UE¹³. Pałacu Elizejskiego nie przekonały także zapewnienia Hiszpanii, że w przyszłości MidCat będzie można wykorzystywać do transferu zielonego wodoru¹⁴. Należy przy tym

12 Tamże.

13 K. Wasilewska, *Maślanka: Francja nie chce Hiszpanii jako pośrednika gazu afrykańskiego (rozmowa)*, „Biznes Alert” [online], 21 IX 2022 [dostęp: 12 V 2023]: <<https://biznesalert.pl/lukasz-maslanka-francja-hiszpania-gaz-afryka-algeria-midcat-niemcy-emmanule-macron-olaf-scholz/>>.

14 S. Acosta, *Francia rechaza el proyecto del gasoducto en los Pirineos que proponen Alemania y España*, „El Economista” [online], 22 VIII 2022 [dostęp: 23 V 2023]:

zaznaczyć, że to ostatnie paliwo poszczególne państwa zamierzają pozyskiwać z różnych źródeł. Hiszpania co do zasady stawia na OZE, a Francja – na energię jądrową.

Po trzecie, istnieją różnice w podejściu do polityki energetycznej. Francja stawia na rozwój OZE i energii jądrowej, a Hiszpania zainteresowana jest OZE i paliwami kopalnymi, jak gaz ziemny. Madryt uważa, że nie należy rezygnować z błękitnego paliwa, gdyż w okresie transformacji energetycznej to ono będzie odgrywać główną, a zarazem zastępczą rolę dla innych paliw kopalnych, a państwa UE wciąż będą go potrzebować. Paryż natomiast postrzeża proces transformacji jako zastąpienie paliw kopalnych energią jądrową.

Po czwarte, prezydent Francji był sceptyczny co do harmonogramu budowy gazociągu. Hiszpania zapewniała, że jest w stanie oddać swój odcinek do użytku za osiem–dziewięć miesięcy¹⁵, gdyż większość infrastruktury po jej stronie już istnieje. Paryż utrzymuje natomiast, że budowa rurociągu zajęłaby zbyt dużo czasu, ponieważ duża część inwestycji zostałaby poniesiona przez Francję, gdzie wymaga on rozbudowy¹⁶, a co więcej podważyłoby to cele walki z kryzysem klimatycznym¹⁷. Zdaniem Macrona gazociąg MidCat nie rozwiąże problemów energetycznych Europy, które nasiliły się po rosyjskiej inwazji na Ukrainę. Debata wokół tego projektu nie może się ograniczać do stosunków dwustronnych Paryża i Madrytu. U podłoża sprzeciwu leży problem rozdrobionej sieci przesyłowej wewnątrz Francji, która wymagałaby inwestycji przystosowujących ją do transportu gazu w dużych wolumenach¹⁸.

Po piąte, jednym z powodów sprzeciwu Francji wobec MidCat było dążenie do ochrony krajowej produkcji energii jądrowej przed jakąkolwiek

<<https://www.eleconomista.es/energia/noticias/11911059/08/22/Francia-rechaza-el-proyecto-del-gasoducto-enlos-Pirineos-que-proponer-Alemania-y-Espana.html>>.

15 Tamże.

16 A. Gumbau, *The French-Spanish „BarMar” Pipeline Will Do Little to Address the Energy Crisis in the Short-Term*, „Energy Monitor” [online], 28 X 2022 [dostęp: 12 V 2023]: <<https://www.energymonitor.ai/tech/networks-grids/the-french-spanish-barmar-pipeline-will-do-little-to-address-the-energy-crisis-in-the-short-term/>>.

17 S. Acosta, *Francia...*

18 M. Marszałkowski, *Hiszpania wzywa Francję do solidarności energetycznej*, „Biznes Alert” [online], 7 IX 2022 [dostęp: 12 V 2023]: <<https://biznesalert.pl/hiszpania-energetyka-gaz-europa-kryzys-francja/>>.

konkurencją, zwłaszcza energią odnawialną z Półwyspu Iberyjskiego¹⁹. Zmiana rządów w Niemczech osłabiła presję Berlina na Paryż w kwestii odejścia od atomu. Za czasów Angeli Merkel Niemcy redukowały własną energetykę jądrową, działając tym samym na szkodę francuskiego interesu. Przez lata Francję uważano za model niezależności energetycznej dzięki ogromnym ilościom energii produkowanej przez liczne elektrownie jądrowe. Od 2017 r. kraj ten importuje jednak energię elektryczną z zagranicy, głównie z Hiszpanii. Wynika to z faktu, że spora część francuskich reaktorów jest niesprawna – obecnie nieaktywne są 32 z 56 instalacji. Powodem jest korozja wykryta w 12 reaktorach zbudowanych w latach dziewięćdziesiątych oraz okresowa konserwacja pozostałych, w czasie której są wyłączone. Do końca 2023 r. zostały one przywrócone do użytku, ale wstrzymano 10 kolejnych, które również wymagają przeglądu. Obecna sytuacja jest konsekwencją wielu lat zaniechań inwestycyjnych w energetyce jądrowej. Polityka ta wynikała z niepewności co do przyszłości tego sektora po wydarzeniach w Fukushima. Emmanuel Macron mniej więcej od roku zdecydowanie popiera energię jądrową, choć wcześniej wypowiadał się w tej kwestii znacznie ostrożniej i właśnie to było powodem wieloletnich opóźnień w serwisie elektrowni²⁰.

MidCat spotkał się wreszcie ze zdecydowanym sprzeciwem działaczy na rzecz ochrony środowiska po obu stronach granicy. Nie popierają oni budowy dodatkowej infrastruktury gazowej i ostrzegali przed jej szkodliwością dla różnorodności biologicznej regionu²¹.

Perspektywy wyjścia Hiszpanii z pułapki energetycznej

Sprzeciwiając się opcji zwiększenia liczby gazociągów z Hiszpanii, francuski rząd zaproponował szereg innych rozwiązań, w tym budowę terminali LNG oraz alternatywne rurociągi²². Jednym z nich jest BarMar (inaczej: H2Med) – inicjatywa, która pojawiła się w październiku 2022 r., gdy Hiszpania, Francja i Portugalia ostatecznie odrzuciły projekt MidCat. Rurociąg ten ma połą-

19 A. Gumbau, *The French-Spanish...*

20 K. Wasilewska, *Maślanka...*

21 A. Gumbau, *The French-Spanish...*

22 S. Acosta, *Francia...*

czyć Półwysep Iberyjski z Francją w celu transportowania zielonego wodoru, a w okresie przejściowym – gazu ziemnego z południa na północ²³. Innymi słowy, BarMar zastąpi MidCat i będzie transportował gaz ziemny do Niemiec przez terytorium Francji. Nowy francusko-hiszpański projekt obejmuje podmorski rurociąg, który połączy Barcelonę i Marsylię. Musi on być przystosowany do tego, by w przyszłości transportować gaz ze źródeł odnawialnych, a także ograniczoną ilość gazu ziemnego jako tymczasowego i przejściowego źródła energii²⁴. Podczas gdy MidCat miał być rurociągiem lądowym, BarMar będzie przebiegał po dnie morza. Projekt ten ma połączyć dwa najbardziej uprzemysłowione miasta nad Morzem Śródziemnym – Barcelonę i Marsylię i w ten sposób zaspokoi potrzeby stref przemysłowych obu państw²⁵. Z punktu widzenia francuskich interesów przebieg MidCat był mniej korzystny, gdyż gazociąg omijałby francuskie terminale regazyfikacyjne w Zatoce Lwiej. Rurociąg BarMar łączy natomiast miasta w pobliżu terminali LNG – regazyfikacyjnego w Barcelonie i Fos Cavaou niedaleko Marsylii (mapa 4). Na pierwszy rzut oka porzucony projekt MidCat i BarMar wydają się podobne: oba miały łączyć Hiszpanię z Francją i transportować zielony wodór (a w okresie przejściowym także gaz ziemny) z Półwyspu Iberyjskiego w kierunku Niemiec i Europy Środkowej²⁶.

Uważa się, że rurociąg z Barcelony do Marsylii jest „najbardziej bezpośrednim i efektywnym sposobem połączenia półwyspu z Europą Środkową”²⁷. Barcelona dysponuje największym potencjałem regazyfikacji w Europie

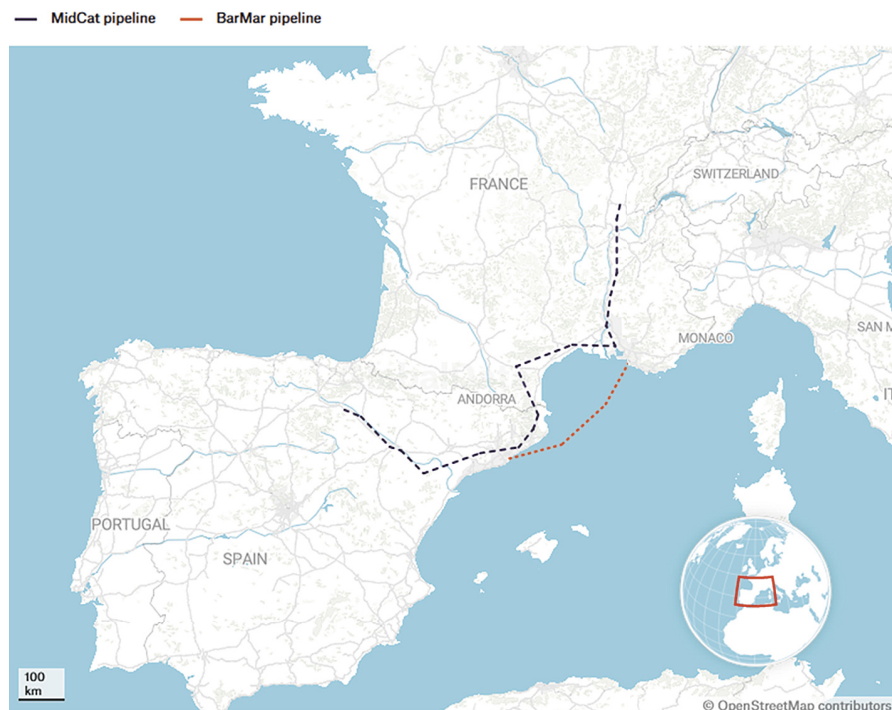
23 J. Liboreiro, A. Sanchez Alonso, *Energy Crisis: Spain and France Announce New Deal to Build Underwater Gas Pipeline*, „Euronews” [online], 21 X 2022 [dostęp: 12 V 2023]: <<https://www.euronews.com/myeurope/2022/10/20/spain-and-france-announce-new-deal-to-build-underwater-gas-pipeline>>.

24 S. Acosta, *Francia...*

25 A. Gumbau, *The French-Spanish...*

26 B. Binnur Donmez, *BarMar Pipeline „Positive” for European Energy Security, but Won't Address Current Crisis: Expert Project Sends Signal to Others that Europe Will Plan Its Energy Networks to Operate without Russian Gas, Says Peter Fraser*, „Anadolu Ajansi” [online], 9 XII 2022 [dostęp: 12 V 2023]: <<https://www.aa.com.tr/en/europe/barmarpipeline-positive-for-european-energy-security-but-won-t-address-current-crisis-expert/2759606>>.

27 *Barcelona-Marseille Pipeline: an Ambitious but Risky Project*, „France 24” [online], 9 XII 2022 [dostęp: 5 V 2023]: <<https://www.france24.com/en/live-news/20221209-barcelona-marseille-pipeline-an-ambitious-but-risky-project>>.

Mapa 4. Planowana trasa rurociągów MidCat i BarMar

Źródło: A. Gumbau, *The French-Spanish...*

i zajmuje czołowe miejsce w hiszpańskiej sieci gazowej. Marsylia jest natomiast kluczowym punktem francuskiej sieci energetycznej i bramą do Doliny Rodanu, północnych Włoch oraz Niemiec – regionów przemysłowych, które w przyszłości mogą być dużymi konsumentami zielonego wodoru²⁸.

BarMar to niejedyna alternatywa, która pojawiła się po rezygnacji z projektu MidCat. Spośród państw Unii Europejskiej bezpośrednie połączenia rurociągowe po dnie Morza Śródziemnego z Algierią mają tylko Hiszpania i Włochy. Po rosyjskiej inwazji na Ukrainę, aby zastąpić rosyjski gaz, Hiszpania raz w miesiącu wysyła do Włoch gazowiec LNG, który płynie z Barcelony do zakładów regazyfikacji OLT Offshore Toscana lub Panigaglia. Terminale w zachodniej części Włoch mają ograniczoną przepustowość, więc mogą tam wpływać jedynie gazowce średniej wielko-

²⁸ Tamże.

Mapa 5. Trasa planowanego gazociągu Barcelona–Livorno

Źródło: Á. Caballero, *Un gasoducto submarino entre España e Italia: el caro y ambicioso „plan B” si Francia bloquea el Midcat*, „Radio y Televisión Española” [online], 2 IX 2022 [dostęp: 1 V 2023]; <<https://www.rtve.es/noticias/20220902/gasoductoespana-italia-plan-midcat/2399420.shtml>>

ści, transportujące do 70 tys. m³ surowca²⁹. Aby usprawnić dostawy gazu ziemnego z Hiszpanii do Włoch, a potem na północ i wschód UE, podjęto decyzję o budowie gazociągu z Hiszpanii do Włoch, który ma połączyć Barcelonę z położonym niedaleko Piombino Livorno (mapa 5).

Będzie to drugi istotny projekt po BarMarze. Rurociąg o długości 700 km jest wspólną inicjatywą włoskiego Snamu i hiszpańskiego Enagasu. Uwzględniony został w energetycznym planie REPowerEU – projekcie inwestycyjnym, który ma na celu rozbudowę połączeń energetycznych w odpowiedzi na obecny kryzys oraz uniezależnienie Wspólnoty od rosyjskiego gazu.

Z jednej strony realizacja tego projektu pozwoli iberyjskim portom przyjmować gazowce z całego świata, z drugiej zaś umożliwi sprowadzenie gazu ziemnego z południowego wybrzeża Morza Śródziemnego do Europy Środkowej i Wschodniej. Ponadto dzięki połączeniom z Afryką Północną (Algierią i Libią), Azerbejdżanem (TAP) oraz w perspektywie ze złożami

29 N. Rius, *Barcelona-Italy, the Route for Gas Accelerated by the War*, „Ara” [online], 5 VIII 2022 [dostęp: 12 V 2023]; <https://en.ara.cat/business/barcelona-italy-the-route-for-gas-accelerated-by-the-war_1_4454813.html>.

we wschodniej części Morza Śródziemnego połączenie systemów gazowych półwyspów Iberyjskiego i Apenińskiego w jedną sieć pozwoli uczynić z Włoch największy hub gazowy w południowej Europie, a z Hiszpanii – największy na zachodzie kontynentu. Koszt budowy rurociągu szacowany jest na 2,5 do 3 mld euro³⁰. Pomysł gazociągu przebiegającego między Katalonią a Toskanią nie jest nowy, odłożono go bowiem na półkę przed pandemią COVID-19. Dla hiszpańskiego rządu Pedro Sáncheza do pewnego momentu priorytetem był gazociąg MidCat i połączenie z Niemcami. Kryzys energetyczny mógłby być dobrą okazją do odegrania ważnej roli dla Francji, gdyby nie przegląd techniczny jej reaktorów. Berlin, potrzebując taniej energii elektrycznej, mógłby więc kupować ją od zachodniego sąsiada. Francja ma również terminale LNG, które mają chronić ją przed konkurencją ze strony Hiszpanii³¹.

Uruchomienie gazociągu BarMar planowane jest w 2028 r., a jego przepustowość ma wynosić ok. 30 mld m³ rocznie, co czyniłoby go znacznie potężniejszym, niż przewidywano w przypadku MidCata (7,5–9 mld m³) i obecnego połączenia przez Pireneje do Kraju Basków i Irunu (7 mld m³). Inną jego zaletą jest to, że może pozwalać na współdzielenie z Europą zdolności regazyfikacyjnych Półwyspu Iberyjskiego, które obecnie są ograniczone. Jak już wspomniano, Hiszpania i Włochy to jedyne kraje UE mające połączenia gazowe z Algierią. Potencjał ten jest jednak ograniczony wąskim gardłem – niewystarczającą liczbą połączeń z innymi państwami. Rurociąg tej wielkości ma też swoje wady. Jest bardziej skomplikowany technicznie, a uruchomienie go może zająć dużo czasu. Budowa infrastruktury przebiegającej po dnie morza wymaga także większych nakładów finansowych. Gazociągi podmorskie buduje się zwykle wtedy, gdy nie ma innej możliwości lub gdy chce się ominąć strefy konfliktów, a w tym przypadku tak nie jest. Ponadto zapotrzebowanie na gaz ziemny za trzydzieści lat znacznie się zmniejszy i w Europie może się pojawić inny problem – zbędna infrastruktura gazowa. Do 2049 r. UE planuje całkowicie zrezygnować z gazu ziemnego. Obecnie 60–75 proc.

30 *Brussels Studies a Gas Pipeline of More than 2,500 Million Euros between Barcelona and Livorno*, „West Observer” [online], 25 V 2022 [dostęp: 12 V 2023]: <<https://westobserver.com/news/europe/brussels-studies-a-gas-pipeline-of-morethan-2500-million-euros-between-barcelona-and-livorno/>>.

31 D. Prestigiacomo, *Il maxi-gasdotto tra Spagna e Italia prende quota. Grazie a Macron*, „Europa Today” [online], 7 IX 2022 [dostęp: 12 V 2023]: <<https://europa.today.it/economia/macron-rilancia-gasdotto-spagna-italia.html>>.

europejskiej infrastruktury gazowej może posłużyć do transportu wodoru. W 2030 r. Hiszpania mogłaby dostarczyć do Europy 20 proc. surowca do produkcji tej energii poprzez iberyjski korytarz wodorowy³².

Wnioski

Jak wynika z powyższej analizy, nic nie wskazuje, by pomiędzy Hiszpanią i Francją powstały nowe połączenia gazociągowe przez Pireneje, gdyż Paryż uważa je za zbędne w kontekście programu transformacji energetycznej UE. Jako alternatywę dla połączeń gazowych Francja proponuje rozbudowywanie na południu infrastruktury do transportu wodoru, który ma dobre rokowania na przyszłość. Nie wydaje się obecnie, by rozbieżność poglądów na temat przyszłości polityki energetycznej UE znacząco wpłynęła na relacje dwustronne między państwami. Realizacja gazociągu BarMar będzie korzystna zarówno dla Francji, jak i Hiszpanii. W przypadku udanej realizacji projektu gazociągu Barcelona–Livorno obopólne korzyści mogą też czerpać Hiszpania i Włochy. Obydwa projekty są rozwiązaniem mankamentów infrastruktury energetycznej Hiszpanii i całego Półwyspu Iberyjskiego, a w przyszłości mogą służyć do przesyłania zielonego wodoru.

Stanowcze dążenie Francji do całkowitej rezygnacji z paliw kopalnych można po części wyjaśnić problemami z pozyskiwaniem surowców z zagranicy oraz słabym stanem infrastruktury gazowej, która wymaga modernizacji i rozbudowy. W przeszłości Francja pozyskiwała ropę i gaz na terenach skolonizowanych, ale zasoby, które udało jej się odkryć, bardzo szybko straciła, gdy np. Algieria uzyskała niepodległość. Utrata bogatych w surowce energetyczne kolonii oraz szybki rozwój francuskiej gospodarki wymuszały poszukiwanie alternatywnych rozwiązań i przyczyniły się do rozwoju krajowego sektora energetyki jądrowej. Przez lata była ona i wciąż pozostaje głównym źródłem energii elektrycznej we Francji. Wydaje się, że w wyniku zmian zachodzących na europejskim rynku energetycznym oraz geopolitycznej mapie świata Paryż powalczy jeszcze o przyszłość energii jądrowej i całym możliwe, że znajdzie poparcie wśród innych europejskich stolic, w tym

32 Á. Caballero, *Un gasoducto submarino entre España e Italia: el caro y ambicioso „plan B” si Francia bloquea el Midcat*, „Radio y Televisión Española” [online], 2 IX 2022 [dostęp: 1 V 2023]: <<https://www.rtve.es/noticias/20220902/gasoductoespana-italia-plan-midcat/2399420.shtml>>.

Kijowa. Na chwilę obecną w obliczu wciąż niezakończonych wojny w Ukrainie zakładane przez UE całkowite odejście od paliw kopalnych do 2050 r. wydaje się mało prawdopodobne. W związku z powyższym Francja traktuje Hiszpanię jako poważnego rywala na europejskim rynku energetycznym i na różne sposoby stara się ograniczyć jego wpływ, szczególnie w obszarze gazu ziemnego, ponieważ jest to sprzeczne z interesem Paryża.

Bibliografia

- Acosta S., *Francia rechaza el proyecto del gasoducto en los Pirineos que proponen Alemania y España*, „El Economista” [online], 22 VIII 2022 [dostęp: 23 V 2023]: <<https://www.economista.es/energia/noticias/11911059/08/22/Francia-rechaza-el-proyecto-del-gasoducto-enlos-Pirineos-que-proponer-Alemania-y-Espana.html>>.
- Acosta S., *Scholz llevará ante Bruselas un plan de conexiones con la Península Ibérica*, „El Economista” [online], 11 VIII 2022 [dostęp: 23 V 2023]: <<https://www.economista.es/energia/noticias/11904499/08/22/Scholz-llevara-ante-Bruselas-un-plan-de-conexiones-con-la-Peninsula-Iberica.html>>.
- Barcelona-Marseille Pipeline: an Ambitious but Risky Project*, „France 24” [online], 9 XII 2022 [dostęp: 5 V 2023]: <<https://www.france24.com/en/live-news/20221209-barcelona-marseille-pipeline-an-ambitious-but-risky-project>>.
- Binnur Donmez B., *BarMar Pipeline „Positive” for European Energy Security, but Won't Address Current Crisis: Expert Project Sends Signal to Others that Europe Will Plan Its Energy Networks to Operate without Russian Gas, Says Peter Fraser*, „Anadolu Ajansı” [online], 9 XII 2022 [dostęp: 12 V 2023]: <<https://www.aa.com.tr/en/europe/barmarpipeline-positive-for-european-energy-security-but-won-t-address-current-crisis-expert/2759606>>.
- British Petroleum Statistical Review of World Energy*, „British Petroleum” [online], lipiec 2022 [dostęp: 20 V 2023]: <<https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/energy-outlook/energy-outlook-downloads.html>>.
- Brussels Studies a Gas Pipeline of More than 2,500 Million Euros between Barcelona and Livorno*, „West Observer” [online], 25 V 2022 [dostęp: 12 V 2023]: <<https://westobserver.com/news/europe/brussels-studies-a-gas-pipeline-of-more-than-2500-million-euros-between-barcelona-and-livorno/>>.
- Caballero Á., *Un gasoducto submarino entre España e Italia: el caro y ambicioso „plan B” si Francia bloquea el Midcat*, „Radio y Televisión Española” [online], 2 IX 2022 [dostęp: 1 V 2023]: <<https://www.rtve.es/noticias/20220902/gasoductoespana-italia-plan-midcat/2399420.shtml>>.
- Cuémaría C. E., Sahuquillo R., *Macron enfría el MidCat pese a la presión de Scholz y Sánchez*, „El País” [online], 6 X 2022 [dostęp: 24 V 2023]: <<https://elpais.com/espana/2022-10-06/macron-enfria-el-midcat-pese-a-la-presion-de-scholz-y-sanchez.html>>.

- Escribano G., *Ten Ways Spain Can Contribute to Increase European Energy Autonomy from Russia*, „Real Instituto Elcano” [online], 11 IV 2022 [dostęp: 22 V 2023]: <<https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/ten-ways-spain-can-contribute-to-increase-european-energy-autonomy-from-russia/>>.
- GIE LNG Map, Gas Infrastructure Europe, październik 2022: <https://www.gie.eu/wp-content/uploads/filr/4002/GIE_LNG_2022_AO_1189x841_FULL_TOPO_323.pdf> [dostęp: 23 V 2023].
- Gumbau A., *The French-Spanish „BarMar” Pipeline Will Do Little to Address the Energy Crisis in the Short-Term*, „Energy Monitor” [online], 28 X 2022 [dostęp: 12 V 2023]: <<https://www.energymonitor.ai/tech/networks-grids/the-french-spanish-barmar-pipeline-will-do-little-to-address-the-energy-crisis-in-the-short-term/>>.
- Liboreiro J., Sanchez Alonso A., *Energy Crisis: Spain and France Announce New Deal to Build Underwater Gas Pipeline*, „Euronews” [online], 21 X 2022 [dostęp: 12 V 2023]: <<https://www.euronews.com/myeurope/2022/10/20/spain-and-france-announce-new-deal-to-build-underwater-gas-pipeline>>.
- Map of Energy Infrastructure of Spain*, Enagas, maj 2023: <https://www.enagas.es/content/dam/enagas/en/images/transicion-energetica/red-gasista/energy-infrastructure-/MapadeinfraestructurasEspa%C3%B1a_simplificado_ENG.jpg> [dostęp: 20 V 2023].
- Marszałkowski M., *Hiszpania wzywa Francję do solidarności energetycznej*, „Biznes Alert” [online], 7 IX 2022 [dostęp: 12 V 2023]: <<https://biznesalert.pl/hiszpania-energetyka-gaz-europa-kryzys-francja/>>.
- Natural Gas Networks*, „Commission de régulation de l'énergie” [online], maj 2023 [dostęp: 20 V 2023]: <<https://www.cre.fr/en/natural-gas/natural-gas-networks/natural-gas-networks.html>>.
- Plan + Seguridad de energetica*, Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico, 22 X 2022: <https://www.miteco.gob.es/content/dam/mitesco/es/ministerio/planes-estrategias/seguridad-energetica/221011_planse_octubre2022_tcm30-546389.pdf> [dostęp: 28 V 2023].
- Prestigiacomo D., *Il maxi-gasdotto tra Spagna e Italia prende quota. Grazie a Macron*, „Europa Today” [online], 7 IX 2022 [dostęp: 12 V 2023]: <<https://europa.today.it/economia/macron-rilancio-gasdotto-spagna-italia.html>>.
- Rius N., *Barcelona-Italy, the Route for Gas Accelerated by the War*, „Ara” [online], 5 VIII 2022 [dostęp: 12 V 2023]: <https://en.ara.cat/business/barcelona-italy-the-route-for-gas-accelerated-by-the-war_1_4454813.html>.
- Seul le Prononcé Fait Foi. Reprendre en Main Notre Destin Énergétique!*, Élysée, 10 II 2022: <https://www.gouvernement.fr/upload/media/default/0001/01/2022_02_nucleaire_belfort.pdf> [dostęp: 25 V 2023].
- Wasilewska K., *Maślanka: Francja nie chce Hiszpanii jako pośrednika gazu afrykańskiego (rozmowa)*, „Biznes Alert” [online], 21 IX 2022 [dostęp: 12 V 2023]: <<https://biznesalert.pl/lukasz-maslanka-francja-hiszpania-gaz-afryka-algieria-midcatniemcy-emmanule-macron-olaf-scholz/>>.

